

Arlanda Flygsamlingars Vänner

Mars 2014

Ansvarig utgivare: Bertil Boberg

Redaktör: Jan Forsgren

Trafikverket övertar Arlanda Flygsamlingar

Den 22 januari övertog Trafikverket (TRV) ägandet av Arlanda Flygsamlingar från LFV. Tre veckor senare, den 13 februari, besökte representanter för LFV och TRV Arlanda Flygsamlingar för en enklare överlämningsceremoni. Ett tjugotal av AFV:s medlemmar hade mött upp, liksom även SFF:s ordförande Stieg Ingvarsson. LFV:s tf generaldirektör Lena Byström berättade kort om de flyghistoriska samlingarnas tillkomst och tackade även AFV och dess medlemmar för det omfattande arbete som utförts sedan Aerospace likvidation 2001. Hon nämnde även att om TRV stöter på patrull i sin nya ägarroll ”är det bara att ringa, så kommer jag!” TRV:s representant Robert Sjöo (till vardags chef för Järnvägmuseum, som också ingår i TRV), tackade så mycket och sade att överförandet av de flyghistoriska samlingarna innebär ett ansvar som förpliktigar, och betonade även det faktum att TRV nu omfattar museala samlingar för järnväg, vägtrafik och luftfart. Han uttalade en förhoppning om ett långt och givande samarbete med AFV.

Målsättningen är att få in fler frivilliga krafter i Arlanda Flygsamlingar, vilket skulle göra det möjligt att utöka öppethållandet till att även omfatta lördagar och söndagar. Detta skulle givetvis föra med sig starkt ökade möjligheter för allmänheten att besöka samlingarna.

TRV betalar hyra till Swedavia (som äger lokalen och tomtmarken). Det nyligen underskrivna avtalet gäller i första hand i två år. Då Näringsdepartementet inte avsatt medel för någonting annat än ”förvaring” av samlingarna, finns i dagsläget inte några möjligheter att anställa personer som kan arbeta med samlingarna. Ett undantag är att TRV inom kort förväntas anställa en eller två personer som skall syssla med att registrera de tusentals föremål som ingår i Arlanda Flygsamlingar.

Arlanda Flygsamlingar

Kontaktinformation:

Öppettider för visning och telefonsamtal helgfria tisdagar, torsdagar kl 10:00 – 15:00

Postadress:

Arlanda Flygsamlingar Vänner,
c/o LFV,
190 45 STOCKHOLM-ARLANDA
Tel: 08-593 600 33

E-post: arlandasamling@telia.com

Hemsida: www.arlandaflygsamlingar.se

Plusgiro: 352680-3

Organisationsnr: 802411-6561

Besöksadress:

Kabinvägen, Stockholm-Arlanda

Kontaktpersoner:

Bertil Boberg: 070-482 71 28

E-post: bertil.boberg@telia.com

Kurt Ivarsson: 018-380 977

E-post: kurt.ivarsson2@comhem.se

Uppgifterna med restaurering och underhåll av samlingarna kommer även fortsättningsvis att utföras av AFV. Avsikten är att bilda ett separat driftbolag som kommer att syssla med utåtriktad verksamhet, t.ex. visningar, marknadsföring etc. AFV kommer under våren och sommaren i samarbete med TRV att söka sponsorer och ekonomiska bidrag från det privata näringslivet, Sigtuna kommun och staten.

Målsättningen är nu att etablera ett nationellt civilt luftfartsmuseum, förlagt till

---

Restaurering av Fosim

Forskningssimulatorens Fosim har haft stor betydelse för utvecklingen av svenskt flyg. Den har använts vid utvecklingen av flygplan 35 Draken, 37 Viggen som ett av FMV finansierat komplement till den simulator som fanns vid Saab. Ett av de sista uppdragen för simulatorens var att prova ”pilot induced oscillations”, förmodligen efter problemen med JAS styrsystem. Den byggdes upp på Kungliga Tekniska Högskolan (KTH) från 1964 och flyttades i mitten av 1980-talet till Flygtekniska Försöksanstalten (FFA). När den skulle skrotas räddades den till Arlanda Flygsamlingar av Bengt Thelander.

Under sin tid på KTH styrdes den av två datorer; en analog och en digital dator, PDP15. Den hade en för dåtiden avancerad grafisk presentation på en färgbildskärm framför piloten. Fosim var även försedd med rörelse i tre dimensioner.

Rörelsesystemet, som drevs med hydraulik, finns inte längre kvar. Inte heller de ursprungliga datorerna har följt med till AFV. Den instrumentpanel som sitter på plats är från Draken-tiden, men instrumenten är delvis utbytta.

Efter flytten till AFV monterades en bildskärm och styrspeaken anslöts till en persondator, så att den kunde användas tillsammans med Microsoft Flight simulator. Detta var mycket uppskattat, men efter en tid fungerade den inte längre

Arlanda. För att underlätta detta grannliga arbete söker vi nu nya frivilliga medarbetare. Om ni känner att ni på något sätt kan bidra, hör av er på telefon 08-593 600 33 (tisdagar och torsdagar) eller e-post: arlandasamling@telia.com. Har ni vägarna förbi, besök oss gärna någon tisdag eller torsdag!

Jan Forsgren

och Fosim har sedan dess endast fungerat som ett statiskt utställningsföremål.

Anders Eriksson under arbete med Fosim. Foto: Jan Forsgren

Målsättningen med restaureringen är att Fosim skall fungera som när den var i bruk på KTH med några nödvändiga undantag. För grafiken kommer en modern flygsimulator att användas och vi avser inte heller att skapa något nytt rörelsesystem, utan simulatorens blir statisk.

Det finns ett foto av instrumentpanelen från Viggen-utprovningen och planen är att försöka efterlikna denna panel. Värt att notera är att målet således inte är att efterlikna en Viggen- eller Draken-cockpit när dessa flygplan var i tjänst.

Nu arbetar vi med att återställa reglagen för styrspek, pedaler, trottel, klaff och landningsställ med sensorer för simulatorprogramvaran. För att simulera roderkrafterna används fjädrar. I ett senare skede ska vi undersöka om det är möjligt att återställa hydrauliken så att

roderkrafterna kan simuleras som under utvecklingen av Viggen. Vidare behövs en ny instrumentpanel med instrument. För det visuella systemet är avsikten att kunna använda det gamla systemet med linser och speglar, men med en ny bildskärm. Det

behövs även en dator med nödvändiga programvaror för simuleringen och för kopplingen till instrument och visuella system.

Anders Eriksson

Verksamhetsredogörelse 1304

Under sista kvartalet 2013 har 19 frivilliga medlemmar utfört nödvändigt följande renoverings- och underhållsarbeten av föremål ingående i Arlanda Flygsamlingar

Projekt 174: N.A.B.9 (Albatros B.IIa) Vänster undervinge är nästan klar, medan montering av höger undervinge pågår. Förberedelse för tillverkning av övervingar jämte tillverkning av skevroder mm pågår

Projekt 175: GV 38 SE-AHD En ny frontruta har köpts in och monterats. Dessutom pågår komplettering av inredningsdetaljer och instrumentering och framtagning av mallar till registeringsbokstäver

Projekt 176: Klemm KI 35D SE-BHF Restaureringen i princip klar, förutom tillverkning av tätningslister mellan kropp och vingar

Projekt 182 Nord NC 701 SE-KAL Arbete med att rengöra och komplettera de båda motorerna pågår. Stabilisatorn är rengjord och har primermålat inför hopmontering

Projekt 183 DC-9 simulator, Caravelle-mockup och Linktrainer Komplettering av belysning och instrumentering i DC-9:an och Caravelle-mockupen pågår. Linktrainern är färdigrenoverad och driftklar.

Vi har även under verksamhetsåret fortsatt med registrering av föremål, och även hållit området kring lokalen fritt från sly.

Arlanda 2014-01-20

Bertil Boberg

AFV:s entre uppiffad

I samband med att Flygande Veteraners butik på Bromma lades ned i höstas, fick AFV ta emot hyllor som gåva. Dessa hämtades av Ulrich Hild och Per Sviberg, som också monterade upp dem i vår entre. Vi har nu möjligheten att exponera flyglitteratur, affischer och andra produkter på ett bättre sätt än tidigare. AFV vill rikta

ett stort tack till Flygande Veteraner för den värdefulla gåvan!

Flygbåten Beda

Ett av de mer unika flygplanen i våra samlingar utgörs av flygbåten Beda, vilken byggdes av Erland Nilsson i början av 1950-talet. Erland Nilsson var en stor flygentusiast, och tog redan 1937 flygcertifikat. Året därpå provflög han ett eget hembyggt flygplan, döpt till Blixten. Då flygplanet saknade luftvärdighetsbevis, satte Polisen stopp för flygningarna.

När Flygvapnet 1947 började utrangera sina skolflygplan typ Sk 15 (Klemm Kl 35), köpte Erland ett av dessa flygplan, som registrerades som SE-BGX. Hans målsättning var dock att skaffa sig en flygbåt, som skulle passa utmärkt som fortskaffningsfordon i det väglösa och sjörika Norrbottens inland. Efter att SE-BGX skadats i ett haveri 1950, inledde Erland arbetet med att konstruera en flygbåt. För att utprova sin konstruktion, byggde Erland först en modell.

Erland Nilsson med sina två döttrar visar upp färdiga spryglar.

Därefter vidtog arbetet med att tillverka en flygbåt i full skala. Vissa delar, t.e.x. Hirthmotorn, hämtades från Kl 35:an, medan annat nytillverkades. Arbetet utfördes i en av Vattenfalls lokaler i

Harsprånget. Beda, som flygbåten döptes till efter Erlands hustru, var helt tillverkad i trä. Den hade vissa mycket intressanta tekniska lösningar, t.ex. omställbar propeller, ställbar stabilisator samt slots. Den 1 juni 1953, blev det sjösättning av Beda i Porjus.

Flygbåten Beda. Båda bilder ur AFV arkiv

Beda kunde flyga, och bra därtill, med endast ett fåtal mindre justeringar. Förutom pilot, fanns det plats för två passagerare. Sammanlagt blev det omkring 400 flygningar, inklusive transporter av barnmorskor och poliser, innan Beda belades med flygförbud. En anonym anmälan ledde till rättsak, och Erland dömdes till 40 dagsböter.

Efter Erland Nilssons död 1965, togs flygbåten Beda omhand av Hugo Ericsson, Tandsbyn. Därefter visades den en kort tid vid Svedinos bil- och flygmuseum i Ugglarp, innan Beda i mitten av 1980-talet kom till Arlanda. Flygbåten Beda är fullständigt unik. Ritningar och tekniskt underlag saknas, vilket var ett skäl till att den aldrig blev godkänd av luftfartsmyndigheterna. För ett antal år sedan blev några amerikanska besökare så begeistrade av Beda, att de frågade om möjligheten till att tillverka en ny Beda. Nu blev det inget av detta.

Sedan 1986 har Beda varit utställd. Tänk om gamla flygplan kunde tala. Beda skulle med största säkerhet ha åtskilligt att berätta. Beda är ett av de mest unika hembyggda flygplan som funnits i Sverige.

Jan Forsgren